

Nieuwe Kies Wijzer van Maarten van Andel: op naar een klimaatbeleid zonder netcongestie, stroomuitval en energiearmoede

Posted on 11 september 2025 by Maarten van Andel

Demissionair minister Sophie Hermans (VVD) van Klimaat en Groene Groei schroefde in juli de ambities voor zeewindenergie fors terug, van 50 naar 30 gigawatt in 2040. Zij bracht dat als een politiek besluit, maar in 2023 schreef de Europese Rekenkamer al dat de ambities niet realistisch waren.

Toen was Rob Jetten (D66) nog minister van Klimaat en Energie in het kabinet-Rutte IV. Volgens de Europese Rekenkamer werd een grootschalige commerciële uitrol van wind op zee niet voor 2030 verwacht. Projectontwikkelaars bieden nauwelijks nog op nieuwe overheidsaanbestedingen, vanwege de hoge kosten en financiële risico's.

Het lijkt erop dat zowel Jetten als Hermans ons ieder op hun beurt een jaar aan het

lijntje hebben gehouden, in plaats van open en eerlijk over de realiteit te communiceren. Die realiteit wint het zoals altijd van de ambities. De vraag is dan ook niet of, maar wanneer Nederland en de EU gaan toegeven dat wind op zee niet de oplossing gaat zijn voor de toenemende elektriciteitsvraag.

Intussen zetten veel politieke partijen in hun nieuwe verkiezingsprogramma toch weer vol in op zeewindmolens. Nieuwe verkiezingen creëren nieuwe ambities, maar dat blijkt met de analyse van de Europese Rekenkamer uit 2023 en de realiteit van vandaag toch echt struisvogelpolitiek.

Potsierlijke klimaatkoploperambitie

Voor de natuur en voor Nederlandse burgers en bedrijven is het een zegen dat het volbouwen van ons grootste natuurgebied de Noordzee met 300 meter hoog zwiepende gedochten stagneert. Dat scheelt de staat – dat wil zeggen ons allen – heel veel geld en risico's, en het maakt de structurele netcongestie niet nog erger dan die al is.

Nederland is inmiddels koploper in wachttijden voor nieuwe netaansluitingen, bedrijven moeten tot wel tien jaar wachten totdat ze een plek krijgen op het stroomnet. Dat blijkt het resultaat te zijn van de potsierlijke Nederlandse klimaatkoploperambitie.

Desondanks benadrukken meerdere politieke partijen in hun nieuwe verkiezingsprogramma's deze klimaatkoploperambitie, waarmee ze de zo belangrijke onderwerpen van klimaat en energie reduceren tot een wedstrijdje zaklopen.

Een klimaatkoploperschap van welk Europees land dan ook heeft geen enkel nut voor mens en natuur, integendeel. Het is juist zaak om optimaal samen te werken in een gelijk Europees speelveld. Elke vorm van interne Europese competitie speelt Amerika, Rusland en China in de kaart. Een symbolisch klimaatkoploperschap van het kleine Nederland is hooguit iets dat de ijdelheid van sommige politici kan strelen.

De luchtfietserij van Jetten, Hermans en veel politieke partijen ten aanzien van zeewindmolens en van de energietransitie in het algemeen komen mede voort uit het niet serieus nemen van energie als eerste levensbehoefte. Daardoor is energie

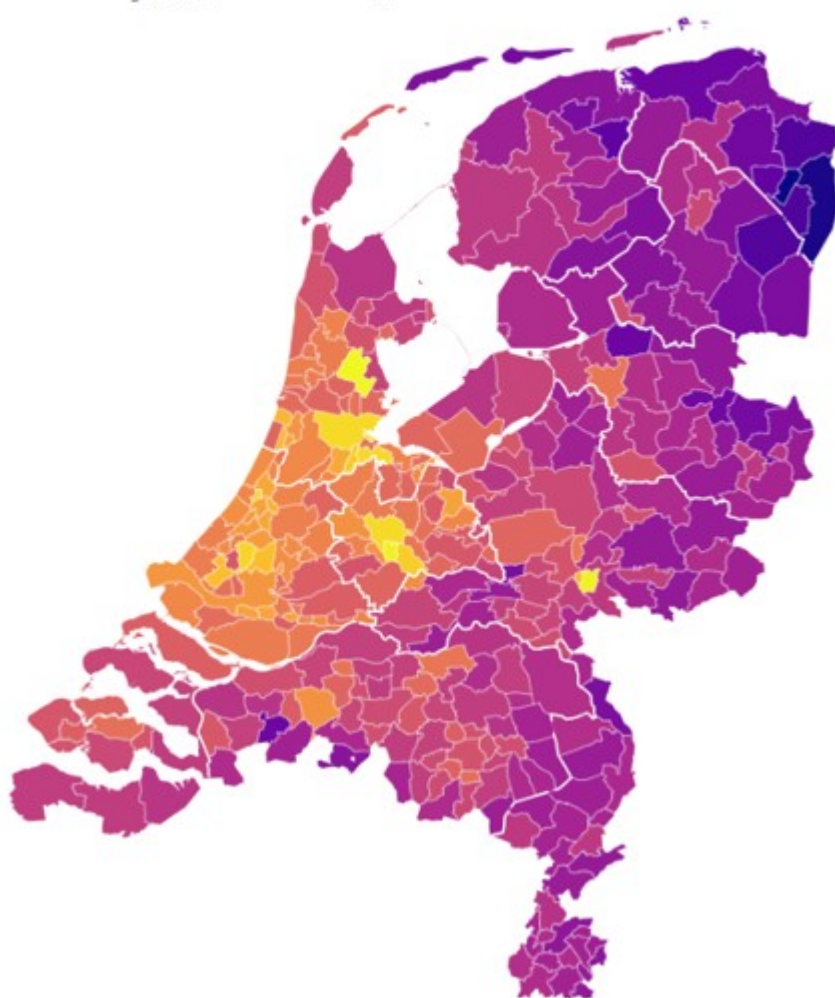
tot een luxeproduct verworpen voor de welgestelden.

640.000 Nederlandse huishoudens kampen inmiddels met energiearmoede, aldus onderzoek van Berenschot, TNO en CBS. Dat is bijna 10 procent van alle huishoudens, en dit dreigt in de komende tien jaar op te lopen naar bijna de helft van alle huishoudens.

Grote kloof tussen Randstad en de rest

Energie-uitgaven per 100 euro inkomen

weinig   gemiddeld   veel

De energiearmoede onder 640.000 huishoudens is zeer ongelijk verdeeld.

Deze energiearmoede is ook nog zeer ongelijk verdeeld. Inwoners van Drenthe, Groningen, Friesland en Limburg moeten een tot drie keer groter deel van hun

inkomen aan energie besteden dan Randstedelingen. De overheid hanteert energie ten onrechte niet als eerste levensbehoefte die voor iedereen beschikbaar en betaalbaar moet zijn. Zonder energie hebben we geen licht en geen warm eten, en komen we om van de kou.

Ongeschikt instrument

Energie valt in tegenstelling tot drinkwater en veel voedingswaren onder het hoge btw-tarief, dat ook nog bovenop een aparte energiebelasting komt. Daardoor bestaan de gas- en elektriciteitsprijzen voor consumenten voor ongeveer de helft uit belastingen. Daardoor ook behoren die prijzen tot de hoogste in de EU, terwijl de betrouwbaarheid en beschikbaar van energie door netcongestie juist tot de laagste in de EU behoren.

Hoge energiebelastingen zijn een ongeschikt instrument om overconsumptie van energie als eerste levensbehoefte tegen te gaan. Dat doen we ook niet met voedsel en drinkwater. Hoge energiebelastingen zijn ook ongeschikt om een energietransitie van te betalen, want het blijkt met name de minder welvarende mensen buiten de Randstad te treffen – inclusief de Limburgers en Groningers die ons in de afgelopen honderd jaar van energie hebben voorzien. Bovendien is de huidige energietransitie slecht besteed geld, met niet uitgekomen ambities en een afkalvende betrouwbaarheid van onze energievoorziening.

Vanaf 2030 dreigt vijftien tot achttien uur per jaar stroomuitval, dat is ongeveer vier maal zo veel als de huidige norm van vier uur per jaar. Opportunisten bagatelliseren dit als 'slechts' 0,2 procent van de 8760 uren in een jaar, maar het blijft vier maal zo hoog als de norm. Niemand haalt het in zijn of haar hoofd om vijftien tot achttien uur per jaar zonder eten en drinken op deze wijze te bagatelliseren, dus waarom dan wel met de eerste levensbehoefte van energie?

We kunnen op 29 oktober kiezen voor een beter energie- en klimaatbeleid. Ik heb daartoe een **Nieuwe Kies Wijzer Klimaat** geschreven, die op maandag 22 september verschijnt bij Uitgeverij Blauwburgwal, maar [HIER](#) nu al te bestellen is. Het is een geheel geactualiseerd en uitgebreid vervolg op mijn eerste Kies Wijzer, die uitkwam voor de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023. Het eerste deel van het boek omvat een actuele analyse van alle mogelijke klimaat- en energieopties met hun voor- en nadelen, op basis van natuurwetenschappelijke gegevens en actuele feiten. Alle opties komen aan bod, van steenkool en

kernenergie tot windmolens en waterstof.

Voor beter beleid

Op basis van deze actuele analyse van alle mogelijke klimaat- en energieopties worden in het tweede deel de resultaten van het kabinet-Schoof geëvalueerd, en vervolgens de verkiezingsprogramma's van alle vijftien partijen in de Tweede Kamer gefileerd. De uitkomsten daarvan staan samengevat in een overzichtelijk politiek schema van plussen en minnen voor elke partij. De nieuwe klimaatkieswijzer rondt af met praktische tips om zelf effectief energie, CO₂ en geld te besparen in eigen leven en werk.

Uit de politieke evaluatie blijkt dat veel politici en programmaschrijvers weinig hebben geleerd van door de realiteit achterhaalde politieke ambities in de afgelopen tien jaar. Ze hebben weinig technische kennis van energie en laten hun plannen niet grondig toetsen door fysici en chemici die die kennis wél hebben. Veel plannen lezen alsof ze in 2030 appels omhoog willen laten vallen. Energie is echter een natuurkundige grootheid die natuurkundige wetten volgt en niet door mensen gemaakte wetten.

Het is van eminent belang voor de komende vijf jaar dat politici en wij allen dat inzien en onze keuzes daar voor en na de verkiezingen op baseren. Energie en klimaat blijken geen 'maakbare' maatschappelijke thema's te zijn waarin alles wat we willen ook mogelijk is. Energie en klimaat bevatten grenzen, wetmatigheden en onvoorspelbaarheden die we realistisch moeten analyseren en open en eerlijk in beleid moeten meenemen. Dat voorkomt een hoop teleurstelling en politiek gezichtsverlies.

De **Nieuwe Kies Wijzer Klimaat** van **Maarten van Andel** is een uitgave van Uitgeverij Blauwburgwal en kost **18,50**, verschijnt op maandag 22 september 2025, maar is **[HIER nu al te bestellen](#)**. Maarten van Andel is beschikbaar voor de media: marketing@blauwburgwal.nl.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. **[Doet u mee?](#)** Hartelijk dank!